

**Biblioteca de Catalunya
Secció de Manuscrits**

**Mateu Avellaneda
Documentació sobre Apel·les Mestres
Inventari**

Mss. 4406-4408

**Barcelona
Febrer de 2001**

Introducció 2

Ms. 4406

Apel·les Mestres. Correspondència a Mateu Avellaneda 3

Ms. 4407

Recull de premsa 12

Ms. 4408

Mateu Avellaneda. El meu Apel·les Mestres 15

Mateu Avellaneda (1902-1949)

Il·lustrador terrassenc, especialitzat en evocacions de la seva ciutat. Seguí el mestratge de Joan Junceda i d'Apel·les Mestres. Amb aquest darrer mantingué una relació d'amistat que li permeté reunir el fons del qual tractem. També s'interessà pels goigs i els exlibris.

Característiques del fons

Els fons Avellaneda ha ingressat a la Biblioteca de Catalunya l'any 2001, i s'ha repartit, en funció de la tipologia documental, entre la Unitat Gràfica i la Secció de Manuscrits.

La part conservada a Manuscrits, dedicada gairebé exclusivament a Apel·les Mestres, està constituïda per:

1. Les cartes i documents d'Apel·les Mestres adreçats a Mateu Avellaneda formen un àlbum, la qual cosa n'ha determinat la classificació: s'ha mantingut el número d'ordre amb què es van enganxar, i per això, pot sorprendre l'existència de salts cronològics.

El tema predominant és l'intercanvi d'Anunciacions i Adoracions (iconografia religiosa) per a la col·lecció d'Apel·les Mestres. Segueixen en importància, les referències a homenatges i concerts que li són dedicats. També es fa esment a l'obra d'Avellaneda (opinions, consells, exposicions) per part del mestre.

A banda de la correspondència (1925-1935), completen l'àlbum programes, cartells, menús, fotografies, etc., que Mateu Avellaneda devia recollir després de la mort d'Apel·les Mestres (a partir del n. 84).

2. El recull de premsa, està diferenciat en dos blocs: un, constituït per retalls, dels quals a vegades ha estat impossible conèixer la publicació periòdica d'on provenien i que n'ha limitat la descripció; l'altre, format pels números sencers de les publicacions. Tant en un com en l'altre, s'ha respectat l'ordenació original, que, per alguna raó desconeguda, no és cronològica.

3. Un manuscrit sobre la col·lecció Apel·les Mestres de Mateu Avellaneda.

4. Dues cartes rebudes per Mateu Avellaneda.

5. Un retall de premsa sobre Mateu Avellaneda.

1. Ms. 4.406

Apel·les Mestres. Cartes i documents. 1926-1930.

- n.1 -- 1925/3/13 -- carta -- 217x135 mm.
- n.2 -- 1925/6/8 -- postal il·lustrada amb una reproducció de "l'Adoració dels Reis", d'Hugo van der Goes -- 90x140 mm.
- n.3 -- 1925/10/15 -- carta -- 213x130 mm.
- n.4 -- 1925/10/24 -- postal il·lustrada amb reproducció de "l'Adoració dels Reis", de Matth. Schiestl -- 10x140 mm.
- n.5 -- 1925/12/29 -- carta -- 213x264 mm. plegada en 213x132 mm.
- n.6 -- 1926/1/1 -- tarja nadalenca il·lustrada amb una parella andalusa, d'Apel·les Mestres -- 125x130 mm.
- n.5bis -- 1926/3/7 -- carta -- 213x264 mm. plegada en 213x132 mm.
- n.6bis -- 1926/3/9 -- tarja postal -- 90x143 mm.
- n.7 -- 1926/4/24 -- carta -- 213x130 mm.
- n.8 -- 1926/5/12 -- programa del concert organitzat per l'Associació de Música de Vilafranca, el 9 de març de 1926, amb un programa que inclou a la segona part cançons d'Apel·les Mestres. El verso de la portada és aprofitat per aquest per escriure-hi la carta a Avellaneda.— 192x176 mm. plegat en 192x138 mm.
- n.9 -- 1926/7/2 -- tarja postal, reproducció fotogràfica, amb la llegenda: *Montserrat : el cremallera passant el pont del riu Llobregat.* -- 98x138 mm.

- n.10 -- [1926] -- tarja postal , amb una fotografia d'Apel·les Mestres enganxada al costat del text – 90x143 mm.
- n.11 -- 1924 -- fotografia de Lluís Labarta – 85x57 mm.
- n.12 -- [1926] -- tarja postal, il·lustrada amb la reproducció de “La Sagrada Família”, de Fra Bartolommeo. – 139x89 mm.
- n.13 -- 1926/9/21 -- tarja postal, reproducció fotogràfica amb la llegenda: *Montserrat : el cremallera pujant la muntanya.* -- 140x94 mm.
- n.14 -- 1926/11/21 -- carta – 215x137 mm.
- n.15 -- 1926/12/28 -- carta – 210x270 mm. plegada en 210x135 mm.
- n.16 -- [1926] -- fotografia d'una Adoració, en esmalt de Limoges, de principis del s.XVI (segons Apel·les Mestres en la carta anterior) -- 133x125 mm.
- n.17 -- [s.a.] -- reproducció en blanc i negre (fotogravat) d'una posta de sol pintada per Apel·les Mestres, segurament retallada d'alguna publicació periòdica. – 190x140 mm.
- n.18 -- 1927/3/24 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.19 -- 1927/4/26 -- tarja postal -- 90x140 mm.
- n.20 -- 1927/9/19 -- carta – 210x135 mm.
- n.21 -- [ca.1860] -- portada de: *Espiritual preparación al Sacratísimo parto de María Santísima y al nacimiento del Niño Jesús.* Barcelona : Imps. de Cristina Segura, Vda. de A. Llorens. Està il·lustrada amb una estampa xilogràfica d'una Adoració dels pastors. Segons Apel·les Mestres a la carta anterior: “El dibuix és d'en Ramón Puiggarí y el gravat és d'en Noguera”. – 150x98 mm.

- n.22 -- 1927/12/30 -- carta – 214x134 mm.
- n.23 -- 1928/3/7 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.24 -- 1928/4/26 -- tarja postal, il·lustrada amb una reproducció de "El Naixement" de Carlo Maratta -- 140x90 mm.
- n.25 -- 1927/11/22 -- carta – 214x260 mm., plegada en 214x 133 mm.
- n.26 -- [1927] -- tarja postal, il·lustrada amb la reproducció d'una Anunciació , pintura en taula (S.XIV), conservada al M Museu Episcopal de Vic. – 140x89 mm.
- n.27 -- 1928/8/24 -- tarja postal, il·lustrada amb la reproducció de "El Nacimiento de Jesús" de Tintoretto, conservada a El Escorial – 141x87mm.
- n.28 -- 1928/9/11 -- tarja postal, reproducció fotogràfica amb la llegenda: *Montserrat : Roques de l'Escorial* – 140x92 mm.
- n.29 -- 1928/10/5 -- carta amb la inicial L¹, dibuixada per Apel·les Mestres -- 150x223 mm. plegada en 150x113mm.
- n.30 -- 1928/11/6 -- tarja d'invitació a l'exposició² dels dibuixos originals del poema *Liliana*, d'Apel·les Mestres.El verso és aprofitat per escriure al seu corresponçal. – 81x142 mm.
- n.31 -- 1929/4/26 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.32 -- [1929] -- fotografia del timpà escultòric de Clermont-Ferrant (França), que representa una Adoració. – 128x93 mm.

---

¹ De la muller de l'artista: Laura.

² La data de l'exposició és febrer de 1908.

- n.33 – 1929/1/2 -- tarja d'invitació a la vetllada necrològica d'Àngel Guimerà³. El versó és aprofitat per escriure al seu corresponçal, on li comunica que li adjunta el doc.32.
-- 93x136 mm.
- n.34 -- 1929/6/27 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.35 -- 1929/12/6 -- carta – 210x270 mm. plegada en 210 x135 mm.
- n.36 -- 1929/9/22 -- tarja postal, reproducció fotogràfica amb la llegenda: *Montserrat : Penyes prop de Sant Geroni*
140x92 mm.
- n.37 -- 1930/1/3 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.38 -- 1930/1/28 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.39 -- 1929⁴/1/17 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.40 -- 1930/1/30 -- tarja postal – 90x140 mm.
- n.41 -- [1927] -- Lluís Via: *A Apeles Mestres en l'aniversari 73 del seu naixement.* -- 4 fulls mecanoscrits, 280x170 mm.
- n.42 – 1927/10/29 -- *Apel·les Mestres: Aniversari.* – 2 fulls mecanoscrits, 278x170 mm.
- n.43 – 1930/4/7 -- carta – 177x233 mm., plegada en 177x117 mm.
- n.44 – 1930/4/26 -- carta – 210x268 mm., plegada en 210x134 mm.
- n.45 – 1930/9/15 -- carta – 177x116 mm.
- n.46 – 1930/12/8 -- carta – 250x132 mm.

---

³ A l'Ateneu Barcelonès, el 6 de febrer de 1927

⁴ [i.e. : 1930]

- n.47 – 1930/7/3 -- *A Joaquim Mir com a recordança per haver-li estat concedida la Medalla d'Honor a L'Exposició Nacional de Belles Arts. Conté dos poemes d'Apel·les Mestres i una fotografia d'ambós artistes.*
-- 148x346 mm., plegada amb forma de tríptic en 148x115mm., text imprès.
- n.48 – 1930/12/30 -- tarja postal – 92x142 mm.
- n.49 – 1931/8/17 -- tarja postal – 91x141 mm.
- n.50 – 1931/11/30 -- tarja postal – 92x142 mm.
- n.51 – 1931/5/20 -- tarja postal – 92x142 mm.
- n.52 – 1931/3/20 -- carta – 206x265 mm. plegada en 206x131 mm.
- n.53 – 1931/4/29 -- carta – 206x131 mm.
- n.54 – 1931/5/5 -- carta – 206x263 mm. plegada en 206x132 mm.
- n.55 – 1931/5/5 -- esborrany de programa musical, redactat per Apel·les Mestres – 206x262 mm.
- n.56 – 1931/3/30 -- carta -- 219x137 mm.
- n.57 – 1932/1/8 -- tarja postal – 93x143 mm.
- n.58 – 1931/12/28 -- carta – 140x215 mm plegada en 140x108 mm.
- n.59 – 1932/4/26 -- carta – 178x140 mm.
- n.60 – 1932/10/31 -- tarja postal – 92x143 mm.
- n.61 – 1932/12/27 -- carta – 183x140 mm.

- n.62 – 1933/2/5   -- tarja postal – 90x138 mm.
- n.63 – 1933/4/24   -- carta – 205x261 mm.plegada en 205x131 mm.
- n.64 – 1933/1/29   -- tarja postal – 92x142 mm.
- n.65 – 1933/11/7   -- carta – 215x165 mm.
- n.66 – [1933]   -- *Goigs en llahor y gloria de Sant Apeles Mestres.* –
2 fulls mecanoscrits, 216x138 mm.
- n.67 – 1933/12/16   -- carta – 210x135 mm.
- n.68 – 1934/1/31   -- carta -- 215x165 mm.
- n.69 – 1903   -- coberta d'algun tipus de document publicitari de la
Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Barcelona,
dissenyada per Apel·les Mestres – 260x161 mm.,
imprès, color
- n.70 – 1934/1/3   -- carta – 215x165 mm.
- n.71 – [1934]   -- carta – 176x140 mm.
- n.72 – 1934   -- catàleg de l'exposició de dibuixos de Mateu
Avellaneda, organitzada pels Amics de les Arts de
Terrassa, del 28 de gener al 10 de febrer de 1934.
La presentació és d'Apel·les Mestres. – 228x211 mm.
plegat en 228x106 mm., text imprès.
- n.73 -- 1934   -- original del text de la presentació de l'exposició –
375x225 mm. , text mecanoscrit
- n.74 – 1934   -- carta -- 198x141 mm.

- n.75 – 1934/11/19 -- tarja postal, on Apel·les Mestres reivindica la grafia del seu nom sense la ela geminada. – 90x139 mm., text mecanoscrit, adreça manuscrita.
- n.76 – 1934/4/27 -- tarja postal -- 92x140 mm.
- n.77 – 1935 -- programa de l'*Homenatge de Catalunya a Apel·les Mestres : 29 Octubre – 10 Novembre, 1935.* – Inclou la fotografia del bust de l'artista, obra de Víctor Moré -- 270x444 mm. plegat amb forma de tríptic en 270x148 mm., text imprès
- n.78 – 1935/4/24 -- carta – 198x141 mm.
- n.79 – 1935/12/27 -- carta – 194x151 mm.
- n.80 – 1935/12/28 -- carta – 194x151 mm.
- n.81 – 1936/7/9 -- *Músics dels quals l'Orfeó Català ha cantat alguna obra : Josep Anselm Clavé.* Inclou una reproducció del dibuix d'Apel·les Mestres "Les Flors de Maig". – 265x212 mm., text imprès.
- n.82 – 1935 -- tarja postal – 140x93 mm.
- n.83 – [s.a.] -- esborrany manuscrit, en castellà, d'una mena de text humorístic d'Apel·les Mestres, al verso de la portada d'una obra seva: *Margaridó*. Barcelona, 1890.
- n.84 – 1925/1/25 -- menú: *Dinar d'homenatge, que en celebració del cinquentenari del primer llibre de Apeles Mestres...* . Inclou la reproducció d'uns dibuixos i d'un fragment d'un poema de l'artista. -- 203x201 mm. plegat en 203x160 mm., imprès.
- n.85 -- 1923/3/25 -- cartell: *Teatro Retiro Tarrasa : 2 extraordinaries funcions... Festival en honor i homenatge al excels Poeta-Artista Apeles Mestres (Amb obres seves)...* 292x215 mm., imprès.

- n.86 – 1924/10/29 -- Apel·les Mestres : *Setanta anys* – 3 fulls mecanoscrits, 216x 127 mm., 216x100 mm.,216x127 mm.
- n.87 – [s.a.] -- esborrany manuscrit d'un poema (amb l'epígraf XXIX) d'Apel·les Mestres, en el verso de la portada d'una obra seva: *Más cuentos vivos*. 280x134 mm.
- n.88 – 1880 -- prova d'impremta d'unes il·lustracions d'Apel·les Mestres , usades per ell com a esborrany per a un poema. 282x183 mm.
- n.89 – [s.a.] -- fotografia d'un dibuix de l'escultor Ramon Amadeu. 90x63 mm. enganxada en una tarja de 147x95 mm.
- n.90 – [1890] -- fotografia de l'àvia d'Apel·les Mestres en els seus darrers dies, feta per ell. – 97x64 mm.enganxada en una tarja de 177x125 mm.
- n.91 – 1886 -- tarja d'oferiment de domicili d'Apel·les Mestres i Laura Radenez. – imprès, 180x110 mm.
- n.92 – 1931 -- caricatura d'Apel·les Mestres i altres artistes, obra de J. Renart amb la llegenda: *Jutges vindran...* – imprès, 226x156 mm.
- n.93 – 1923/3/25 -- menú d'un *Dinar d'honor a n' Apeles Mestres*, signat pels comensals. imprès, 158x90 mm.
- n.94 – 1923 -- *Homenatge a n'Apeles Mestres : judici emés pel nostre compatrici en Josep Roca i Roca de l'obra artística i poetica de n'Apeles Mestres que fou llegida abans de la lectura d'algunes de les seves poesies en varies societats en que fou homenatjat. Terrassa 25 març 1923.* – imprès, [5] p., 250x175 mm.
- n.95 – 1923 -- *Val per al Dinar en honor de N'Apeles Mestres que's celebrarà...* -- imprès, 65x13mm.

- n.96 – 1930 -- Programa-invitiació a un concert, en la 2ª part del qual s'interpreten cançons d'Apel·les Mestres – imprès, 347x140 mm. plegat en 174x140 mm.
- n.97 – 1931/5/10 -- *Sessió de caràcter artístic i musical en homenatge al venerable Apeles Mestres. Concert organitzat pels Amics de les Arts de Terrassa* -- imprès, 220x275 mm. plegat en 220x 138 mm.

2. Ms. 4.407

Recull de premsa sobre Apel·les Mestres.

2.1- Ms. 4.407/1

Retalls

1. “Cataluña ha expresado a su hijo insigne cuánta admiración y cuánto respeto siente hacia su obra luminosa” in *Crónica*. [1] f., il.(1 fotografia)
2. Puente, Juan : “Apeles Mestres, apostol del arte” in *Estampa*. [3] f, il. fotografies).
3. “Els setanta anys de l’Apeles Mestres” in *Comèdia*. [1] f.,il. (fotografia; dibuixos).
- 4, 5. El Caballero audaz ⁵: “Apeles Mestres” in *La Esfera*. [2] f., il. (fotografies)
6. Vives, Amadeo : “El Teatro de la Naturaleza” in *La Esfera*. [1] f., il. (fotografies. i dibuixos).
7. “Enqüestes [sic] de *La Dona Catalana*” in *La Dona Catalana*. [1] f., il. (fotografia).
8. Baeza, José : “Apeles Mestres” in *Lecturas*. [2] p., il. (fotografia).
9. Blanco, Emilio : “Los Patriarcas” in *La Esfera*. (1930). [1] f., il. (fotografies)
10. Ferragut, Juan : “Apeles Mestres, poeta y jardinero” in *La Semana artística*. [1] f., il. (fotografia i dibuix)
11. Rodriguez, Enrique : “Apeles Mestres, autentica gloria catalana” in ..... [1] f., il. (fotografies).
12. Almanzora, Juan de : “Apeles Mestres, el glorioso artista que ...” in *Crónica* (1930). [1] f., il. (fotografies).
13. “Fullas de album d’Apeles Mestres” in *La Esquella de la Torratxa* [1] f., il.(dibuixos)

“Como murio Apeles Mestres” in ..... [1] f.

“Un autògraf del gran Apeles Mestres” in *Boletín de la Asociación Nacional de Radiodifusión*[1] f.
14. Sorel, F. : “Apeles Mestres” in ..... [1] f., il. (dibuix)

---

⁵ Pseudònim de José Mª Carretero Novillo (1888- 1951) – Rogers P. P. y Lapuente F.A.: *Diccionario de seudónimos literarios españoles, con algunas iniciales*. Madrid : Gredos, cop. 1977

2.2- Ms. 4.407/2

Publicacions periòdiques

1. Retrat d'Apel·les Mestres com a Mestre en Gai Saber el 1908, in *Il·lustració Catalana*, n. 257, 3 maig 1908, p. [23].
2. “L’homenatge a l’Apel·les” i “Les cançons de l’Apel·les Mestres” in *Butlletí mensual portaveu de l’Esbart Coral Orfeó Vilafranquí*, abril 1925 p. 6-10.
3. Bonavia, Salvador :“Els nostres artistes en la intimitat:Apeles Mestres” in *El Teatre Català*, n. 60, any II, 19 abril 1913, p. 254-257.
4. “La mort d’Apel·les Mestres” in *Catalunya*, n. 68, any I, juliol 1936, p. 9 i 30.

Avellaneda, Mateu: “Masies del Vallès : amb motiu de l’exposició de dibuixos de les masies del terme del castell de Terrassa” in *Catalunya*, n. 68, any I, juliol 1936, p. 26-27.
5. Via, Luís: “Apeles Mestres” in *Revista Ford* , n. 39, vol. V, febrero 1936, p. 33-36.

Renart, Joaquín: “Apeles Mestres, dibujante” in *Revista Ford*, n. 39, vol. V, febrero 1936, p. 37-41.

Curet, Francisco: “El Teatro de Apeles Mestres” in *Revista Ford*, n. 39, vol. V, febrero 1936, p. 42-43.

Lliurat, F.: “Apeles Mestres, musico” in *Revista Ford*, n. 39, vol. V, febrero 1936, p. 44-46.

Santamaría Magriñá, Juan: “Apeles Mestres horticultor” in *Revista Ford*, n. 39, vol. V, febrero 1936, p. 47-48.
6. Masferrer Cantó, Santiago: *Apeles Mestres* in *Revista de Oro : magazine del hogar*, n. 30, vol. IV, febrero 1927, p. 135-141.
7. “Lliurament d’un bust-retrat d’Apel·les Mestres al nostre museu” in *Butlletí dels Museus d’Art de Barcelona*, n. 56, vol.VI, gener 1936, p. 21-22.

Renart, Joaquim: “El bust d’Apel·les Mestres al Museu d’Art” in *Butlletí dels Museus d’Art de Barcelona*, n. 56, vol.VI, gener 1936, p. 23-24.
8. Ayné Rabell, J.: “Apel·les Mestres” in *Butlletí del Centro Excursionista Los Azules*, n. 14, any V, març 1925, p. 197-198.

9. Orts-Ramos, Antonio: "Apeles Mestres" in *Films selectos*, n. 17, año II, 7 febrero 1931, p. 9.
10. Nieto, Miguel: "Apeles Mestres" in *Radio Barcelona : órgano oficial de la Asociación Nacional de Radiodifusión*, n. 165, año V, 15 octubre de 1927, p. 14.
11. Follet: "Apeles Mestres" in *Revista ilustrada Jorba*, n. 281, año XXV, febrero 1933, p. 305-307.

Mestres, Apel·les: "El Cuc i l'Estrella", "Alpestre", "Marina", "Les Hores : Les dues" in *Revista ilustrada Jorba*, n. 281, año XXV, febrero 1933, p. 308.

"Apeles Mestres y la naturaleza" in *Revista ilustrada Jorba*, n. 281, año XXV, febrero 1933, p. 305-310.

Masferrer i Cantó, Santiago: "La muller d'Apel·les Mestres", extret de *Quaderns Blaus* in *Revista ilustrada Jorba*, n. 281, año XXV, febrero 1933, p. 305-310.

12. Mestres, Apel·les: "Rialla d'abril", "La balada dels Sants Reis", "Alma mater", "Himne a la vellesa" in *El Dia* [Terrassa], n. 1450, any VI, 28 març 1923, p. 4-5.

"L'homenatge a l'Apeles Mestres" in *El Dia* [Terrassa], n. 1450, any VI, 28 març 1923, p. 7.

3. Ms. 4.408

Mateu Avellaneda:

La meva col·lecció Apeles Mestres [ante 1949]

25 i 16 fulls manuscrits, a llapis-- 210x155 mm.

Transcripció mecanoscrita: 13 i 8 fulls.—210x138 mm.

Apèndix

Correspondència rebuda per Mateu Avellaneda

1947/9/24 -- Barcelona -- Junceda, Joan – agraïment per l'obsequi d'un llibre d'Avellaneda. Fotocòpia, 220x140 mm.

1948/9/18 – Cabriels -- Miquel i Planas, Ramon – agraïment per l'obsequi del llibre: *Goigs* d'Avellaneda; referència al pròleg que va escriure Miquel per a una altra obra d'Avellaneda: *Ex libris* .
Fotocòpia, 166x 224 mm.

Article sobre Mateu Avellaneda

Boix, Josep : “Mateu Avellaneda : cincuenta años” in *Diari de Terrassa*,
22 mayo 1999, p. 28